

36 Van de verkieſinghe der beſte Simpel droogen
cias ab hortis ſeght / dat het is een plante hebbende
een wortel tamelijck lancck ende dicke / ende ſijn ſte-
le ontrent twee ſpannen hoogh ofte daer ontrent /
hoort - kruypende ghelijck den artbepl / &c. Maer
men moet weten dat de heele plante niet gomaechtigh
en is / maer alleen de ſteele / die aldernaeſt de
wortel is / ende het is deſe die de bequaemſte ende
prijsbaerſte is. Den Turbich moet gewichtigh zijn /
ſtreckende op het twit ofte aſſche berwe / verſch / licht
om bryken / ende binnen gomaechtigh.

Van de Verkieſinghe der beſte ſimpel-droogen
in 't Latijns dicht gheſtelt door M. Otto
van Crimone, ende in 't Vlaems
dicht naerghevolght.

*Soo ghy de drooghen vvel vvile kennen,
Moet dit leſen u ghevvinnen.*

Acerum.

A Sijn is goedt wort die op d'aerb
Is't dat sy ſchuynt / is prijens waert :
Een rondt jaer houdt sy hare krachten /
Daer naer is sy niet veel te achten.

Agaricus.

Agaricus wordt ſeer gheacht /
Als sy is wit / ſeer licht en ſacht /
En 't wiſſken / zijnde eerſt ſoet van ſmakken
En daer naer bitter in de ſaken ;
Maer bliede de ſwarte / want sy doet
In 't lieſjaem quaedt / en loſſen bloedt.

Alcanna.

Soo ghy wilt Orcanette prijſen /
Daer roſ couleur ſal dat uytwiſſen /

Maer

vande Verkieſinghe der beſte Simpel droogen: 39
Maer ſoo ſy licht valt doech daer by /
g'As beter / ende prijft haer by.

Aloë Hepatica.

Den Aloes moet bitter weſen /
Heel klaer / en roſt / en uptgheleſen /
Doch bzeuckſaem / en ghebrocht tot ſlof
Soudt-geel / dat is haer hooghſte lof.

Agallochum ſive lignum Aloes;

Dit is een houdt ſeer ſoet van reucke /
Swaer en hart / en quaedt van bzeucke /
Swart / en gheknoght / en in den mondt
Wat bitter / en niet brandt terſondt.

Alumen.

Alupn moet wit zyn / en klaer blincken /
En doet den mondt ſeer licht doech ſtinken /
Want dooz haer brackſheyt die ontſtel
En drijft het ſpouſel met aſhewel.

Ambra.

Wien ſal des Ambers lof upſpreken /
Wiens reuck by gheen mach zyn gheleken /
Wſch-graen en met een yſer heet
Doozſteken ſoo het oli' ſweet /
Is goet ; maer ſwart dat moet ghy verachten
Als oock het geel / zyn ſonder krachten.

Ammi Sive Ameos.

Bekent dat Ammi dan is goet /
Als 't bijdt den mondt / en branden doek?

Amidum.

Den Ameldonck moet ſnee-wit weſen
En verſch dan is hy weert ghepreſen.

Ammoniacum.

Dees Comme al rieckt ſy wat bijt /
Ghebryeckt haer / is 't dat ghy ſint wijs.
Maer maecht dat ſy is ſupber binnen /
En wit / mooght die dan meer beuinnen.

38 Vande Verkieſingh der beſte Simpel drooghen.

Anacardus.

De grootſte men de beſte houdt.

Anerhum.

De Dill' is bitter wat gheknaudt.

Aniſum.

Anijs is lief / en ſoet van ſmaken /

Antimonium.

Maer Antimonie doet braken ;

Daerom ghebruyckt die niet verſtant /

Of wel ſe helpt u van de hant ;

Maer met een wijsheyt inghegheben /

Sal u verlanghen / gheben 'e leuen :

Maer ſiet dat het klaer blinkt / en ſtraekt /

En licht tot poeper woꝝdt ghemaekt.

Asphaltum.

Hoe truyſter dat het komt te riecken /

Hoe beter dat het dient den ſiecken ;

Maer dat het ſwart is / ende licht /

En biſuckende in het gheſicht.

Aſſa dulcis, five Benzoin.

Soo ghy wilt Benzoin wel priſen /

Laet uwe neus het oordeel wiſen /

Is ſe ghegraent / roſe rieckt ſe ſoet /

En blinkt / den Benzoin is goet.

Aſſa foerida.

Ghy mooght die wel van ſincken lobben /

Want gaet in ſtanck den Sack te boven /

Balfamum.

Ghy die des Balfems lof verkoudt /

Maect dat ghy hebt een Balfem mond:

Want o' is dat weert/ meent' vooz de beſte

Die klaer en geel bliſt tot het leſte :

Die boven ſwermt / noyt 't kleedt en plectt /

En inden mond' een byandt verweckt.

Lapis

Lapis Bezoar.

Den Bezoar ſoo hoogh ghepreſen /
Sult ghy aldus de beſt' uyt leſen :
Heemt die de welcke als ajupn
Heeft ſchellen en is byten byten /
En heeft een poeperken van binnen.

Bolus.

Sult Bolus kracht aldus verſinnen /
Soo verre ſy niet licht en ſtamp /
En als een kijn den mondt aenklamp /
En wepnigh root is : meoght die laten /
Ghebyzucht ghy die s' en ſal niet baten.

Borax.

Verkieſt die wit is ſonder ſtof /
Hardt / blinckende / dit is haer lof.

Calamus.

Den Calamus heel ſterck van reucke
Is goet / maer als ſy in de byucke
Deel ſuyp / dooz woznen is doozboort /
En dooght niet ſnijt die oberboort.

Camphora.

Den Campher moet wit zyn / en blincken /
Wel riecken / ander ſegghen ſincken.

Capparis.

Den Capper moet wat bitter zyn /
Wat roſt han berwe in den ſchyn.

Cardamomum.

Is 't dat ghy wilt de eyghendommen /
Dan Cardamomum wel bekommen /
Het moet wel riecken roſt ghekant /
En ſcherp gheknabbelt met den tant.

Calsia fiſtula.

Is Calsia ſwaer van ghewichte /
Dan binnen ſwaert / en oock niet lichte
En ratelt / en han binnen is
Heel vol / s' is goet het is ghewis.

Calsia

So Vande Verkieſinghe der beſte Simpel drooghen;

Casſia lignea.

De Casſia gheſijckt Caneele

In reuck/en ſmakke welten deele :

Maer Casſia ſchorſke is meer hert/

En byzonder root / wat naer het ſweet;

Caſtoreum.

Soo ghy Caſtoreum wilt lobben /

Siet die van onder / en van bobben ;

Is ſp nerbeus / ſwaart / ſtinckt / en ſwaer/

Al is ſp dier / ſiet daer niet naer.

China.

De China onlanghs hier gheſonden/

Is eenen wortel wel ghebonden

En heel gheknoght / verſch is ſp beſt/

Maer de dooz-eren / laet die leſt.

Colochynis.

Ghebypcht haer pulpe / 'tmoet wesen/

Soo niet / ghy zijt niet waert ghepreſen/

Sp moet heel wit / en bitter zijn :

Soo niet / 't ſal wesen een beſijn.

Corallium.

Corael is een boom van gheſlachte/

Maer wassende in't water ſachte ;

Maer ſoo haekt ſp aenſiet de locht

Wort ſtracks tot eenen ſteen ghebrocht.

Wat root is wordt ghepreſen hooghe/

Wart / groot / en effen / klaer in d' ooghe/

Maer het ſwaert is bar gheenen prijs/

En koopt die niet / ſoo zijt ghy wijs.

Coſtus.

Den Coſtus rieckt als Dioletten

Van het verhemelte beſmetten

Dooz hare bitterhepd / verſchuyft/

De welck' al bekende wat ſuyſt.

Crocus.

Crocus.

Op het Saffraen mooght ghy wel rommen/
Het welch van Oost' rijk is ghekomnen/
Soo oock van Enghelant / berſch/gont-geel/
Ghekomen uit een Louiken eel,
Cubebæ.

Cubebe lof mooght ghy vertellen/
Kan ſp de tong' door ſcherpheid quellen,
Epithymum.

Epithymum dat komt van Creten/
Het alderbeſte / moet ghy weten
Moet weſen roſch / van reuche ſterck/
Als ſo dus is / maect daer van werck.
Euphorbium.

Het is een klare / ſcherpe Gomme,
Laet die niet inde neuse kommen,
Galanga.

Galanga is roſ van couleur/
En gheeft van haer een ſtercke gette,
Galbanum.

Hier in moet itoe ſorghe weſen/
Dat ſp bliuſcht / en reyn uytgheleſen,
Gummi Arabicum.

Is't dat ſp bliuſcht / d' Arabergom,
Wit is / en laet / dat is haer roſt,
Hermodactylus.

Stelt Hermodactels hier ten toone
Gauſch niet dooſtelien / wit en ſchoone,
Iris.

Beſozght dat Iris ſupber zij/
Wel-riekende / en toet daer by :
Maer is't dat ſp is van Florencen,
Seen Iris kan men beter wenschen,
Lacca.

De Lacca is oock piſſens weert/
Is ſu klaer / en de ſtockſheng weert,

Lada

62 Vande Verkieſinghe der beſte Simpel droogen;

Ladanum, Labdanum, Laudanum.

Hier tupt ghy den lof haer gheben /
Als ſy ſacht / licht / en ſwart beneben.

Lapis Cyaneus.

Alſyr. ſteen iſ ſchoon in 't gheſicht /
Heyn hemels-blacw / ſwaer in 't ghevoecht.

Liquiritia.

Calys houdt tot ſijn ſtof ghebreven
Als goet / iſ 't ſoet / en geel beneben.

Macis.

Wat roſ iſ de Muſcate blott /
Bijt oock de tong dat iſ haer ront.

Manna.

De Manna die behaeght oock veele /

Als ſy ſeer ſoet iſ in de keele /

heel wit / in brockſkens ſtaep verſaemt /

En van Calabzen wijde bernaemt.

Margaritz, five Unſones.

De peerlen worden meest ghepreſen /

Als ſy ſijn wit / hart / grof van weſen.

Maltix.

Des Maltix lof iſ dees voorwaer /

Als ſy iſ ſupber / wit en klaer.

Mechoacan, vel Rhabarbarum album.

Als wit van bukten / en van binnen /

Wen haer ghebreken ſchier twee ſinnen :

Want ſy en heeft noch reuck / noch ſmaeck :

Soo ſy nochtans wat bijt de kaeck /

Hout die voor goet / iſ ſy doorſteken /

En ſwart / ghy mooght die wel verſteken.

Mel.

Den Heunigh die van Spanjen komt /

Als wel de beſt / en hoogh beront /

Maer moet ghegraent / en wit oock weſen /

Dol reuck / dan iſ ſy weerdt gepreſen ;

Maer

Vande Verkieſinghe der beſte Simpel droog **ben.**

Maer weet dat die de beſte is /
Die in de ton het leſte is.

Mumia.

De Mumia is ſwaer van aerde /
En blinkende; is groot van waerde.

Myrabolani /

Myrabol'zen ſwaer in't ghevoicht /
Van binnen blinkend' in't gheſicht /
Somachtigh ende inde ſmake
Gen weynigh bitter inde ſake.

Mircha.

De Mirch' en mach niet weſen ſwaer /
Maer roſt / en ſupber ende ſlaer /
En boven dien moet bitter weſen /
En heuckſaem dan wort ſu gepreſen.

Opium.

Het heeft een reuck onaengenaem /
Om ſlaep te maken ſeer bequaem.
Het is een ſap / 't en is gheen gomme /
Het beſte moet van Chebes komme /
Dan ſmaeck is't bitter in den mont /
En ſwaer daer by tot inden grout.

Oppopanax.

Oppopanax licht om te beſpeuren
Is het maer ſlaer / roſt van couleuren.

Pzonia.

Pzonia dit is haer lof
Doo ſp is hart / ſwaer ſonder lof.

Polypodium

Dyt epeke tronckel moet die trecken /
Dyt ſteenen ſal coijſel verwecken
Dan ſmake ſoet van binnen groent /
Sulck een heeft d' Apotheck van doen;

Rhabarbarum.

Wient ſal Rhabarbers lof vertellen ?
Schoon geel / gemarbert ſonder ſchellen /

Dan

64 Vande verkieſinghe der beſte Simpel droogen,
Dan ſmaek ſcherp / verſch/ niet te oubt /
Sulck' een Rhabarb' is woert oock goudt.

Sal nitri, vel Sal petra-

Sneerwit moet zyn/ en 't ys gelijcken.

Sarcocolla.

En dees laet hare krachten blijcken /
Is ſo ſchupmachtigh/ wit daer by /
En niet ghepopert/ ghebruycht die by.

Scammonium.

Scammonium ſwart in 't gheſichte /
Maer ſpongicus/ licht in 't ghewichte /
So wort als melck/ maect ghy die nat /
Dy deſe booz de beſt' aenbat.

Sena.

De groenheyt van de Seneblaren /
En onghoplecht haer lof bewaren /

Spodium.

Het Spodium, ghebrant pboir.

Moet weſen licht tot het oorbooz.

Schoenanchum.

De witheyt ſal haer kracht uptwijſen /
Den ſmaeck/ en geur de ſelbe wijſen.

Storax Calamira, Sive Styrax.

Den Storax de ſeer lieve gom /

Dooz haer reuck alom willekom :

Is ſo ghegraent/ vet/ ros beneben

Haer wort noch meerder lof gegeven.

Tamariscus.

De Schorſte is van binnen root /

Dan buyten grau als' is onbloomt :

De Blaers zyn wals : eer ſo verſterben

En ſwart conſeue booz al be-erven.

Tamarindi.

Hunn' goetheyt wort hier uptgelet /

Is 't dat ſo verſch/ ſwart zyn/ en vet /

En

Vande Verkieſinghe der beſte Simpel drooghen, 66
En oock ſoo verze hare ſmakke
Tot amper ſoet komt te geraken.

Terebinthina.

De beſte die is ſcherp / ende klaer /
Soo oock met goede reuck daer naer.

Thus maſculum.

Olibanum is groot van weerde
Als 't bet is / wit / en ſonder aerde :

Het wijbeken is niet ſoo goet /
Maer in de kercken rieckt het ſoet.

Tragacanthum.

Blinckt den Traganth, is wit en ſchoone
Heel ſonder reuck / ſtelt die ten toone.

Turbich.

Van Turbich diſt 's alleen haer lof
Goumrus / wit / en breecht ſonder ſtof.

Extractum ſive Magiſterium Martis, Aperitiuum.

*R. Succi oxalidis deſutati ℞ iij. Tamarindorum
optimorum ℥ viij. Limaturæ Chalybis à for-
dibus purgatæ ℥ iij.*

Maniere om te maken.

Neeemt ghemeyne ſurckel, ofte wel Scharps-
ſurckel die men ſeght ſuerder te weſen / laet die
dooz nederſinckinghe klaer worden. Neemt dan acht
oncen tamarinden / van haer zaet ende ſtockkens
gheſupbert / menghelt dan daer onder vier oncen ge-
mijlt ſtael van alle onſupberheyt geſupbert / ende laet
dit dus ſtaen by daghen: giet dan het klaer van het
ſurckel-ſap af / ende neemt daer van een pinte en een
halfende menghelt dat in eenen ſteenen mortier als
een pap / doet dan het ſelbe in een aerde ofte ſteene
bat / ende ſtelt het in een warme plaetſe / dickmaets
daerhs ommeroerende / by daghen lauck / giet dit
dan

66 Vande Verkieſinge der beſte Simpel droogen
 dan in een aerde panne / ende laet het d'p ofte bies
 wallekens op-ziedet / ende paſſeert dit dan door den
 wollen doeck / ſoo het niet heel klaer en is / ſut dit
 noch eens doen paſſeren door grœnw papier ende
 aldus filtreren / gelijk in de Chymie van d' filtratie
 gheſepd is giet 't ſelue wederom in de aerde panne/
 ende koocht dat tot conſistentie van een dick ſpooop /
 maer wacht van te laten branden Dit ſelue ſtael
 afgewafſchen zijnde / ende ghedrooght ende ſijn ge-
 poepert mooght ghy noch eens als booren gebroep-
 ken. Sompighe in plaetſe van ghebijt ſtael nemen
 ſtael door ſoſfer geſmolten ende geprepareert / maer
 het ghebijt honde icht boor beter.

*Aqua Epileptica Langii ex Diſpenſatorio
 Coloniensi.*

R. Florum Liliorum convallium Manipulos octo
 ſuperfundatur menſura una vini Hispanici,
 aut alterius generoſi, mancant in Infuſione
 per quinque dies, mox vitreis organis, repe-
 tis aquæ balneo, diſtillentur-dein.

R. Cinamomi ʒvj. nucis muſchatae ʒs. piperis
 longi ʒij. florum lavendulæ ʒj. roſmarini,
 ſtæchados ana ʒs. viſci quercini, radicum dip-
 tamni, & præoniæ ana ʒs. cubeborum ʒij. om-
 nia craſſiuſcule trita, ruruſ per dies octo in
 ſuperiori vino macerentur, poſtmodum di-
 ſtillentur ut ſupra.

Maniere om te maken.

Nemmt de ſelkens van den dade / giet daer ober
 een mate / dat is / ontrent de 32 oncen / ſpaen-
 ſche / ofte ander goeden ſtercken wijn / laet dit vijf
 dagen t'ſamen ſtaen weycken / ende diſtilleert 't dan

Van de Verkieſinghe der beſte Simpel droogen. 67
In Balneo Mariæ. Doet dan in't ſelbe water de ca-
neele / noten muſchaten ende alle andere drooghen
grof geſtampt / ende laette t'ſamen weycken acht da-
ghen lauck ende diſtilleert dat als hoopen in Balneo
Mariæ. Dit water is goet teghen de vallende ſieck-
ten / ende ſuppen dex kinderen // Et.

Aqua Antipileptica Langii.

lib. 3 Epist. 1.

R. Florum Tiliæ. M. iij. Lil. convallium M. v. ſe-
minum Pæoniæ conquaſſatorum ꝯs. Infundan-
tur in libris quinque vini albi optimi per dies
octo, dein. diſtillentur in Balneo Mariæ lento
igne, poſtea.

R. Florum lavendulæ, herb. rutæ ana M. j. Flo-
rum roſmarini, her. betonicæ ana M. s. Stecha-
dis Arabicæ P. j. radicum pæoniæ, diſtamni
albi ana ʒ ij ſchillæ præparatæ ʒ s. pyrethri ꝯs.
viſci quercini ʒ ij caſtorei optimi ʒ j. cubeba-
rum, cardamomi, nucis moſchatæ ana ʒ j.
macis ʒ s. Caryophyllorum ʒ ij. Infundantur
incifa & conquaſſata per dies ſex in aquâ præ-
diſta ſtillatitia, & iterum diſtillentur per alem-
bicum in Balneo Mariæ lento igne, & ſerven-
tur in vitro riſe clauſo.

Deſe diſtillatie is de hooggaende t'eenemacl ghe-
lijck / gelijck oock de krachten zijn van't water. Ick
en kan my niet genoegh verwonderen dat alle Diſ-
penſatoria niet ober een en komen in de beſchrijbin-
ghe van dit water. Daerom hebbe ick in de tweede
deſcriptie daer by gheſtelt / getrocken upt den derden

C.

boeck

68 Vande verkiefinghe der beste Simpel droogen.
boeck den eersten brief van Languis. Daerom ghe-
byrcht die/ die u best aenfaet.

Aqua Mirabilis Langii contra Apoplexiam.

R. Florum primulae veris, rosmarini, majoranae,
Ivae artheticae ana M. j. Spec. diamoschi, dia-
pliris, diambrae ana ℥s. confectionis anacardi-
nae ℥ j. cubebarum, ligni aloës, nucis moscha-
tae caryophyllorum, macro piperis, carpo-
balsami ana ʒj. rad. acori, Ireos, aristolochiae
rotundae ana ℥js. fem. fileris montani, pecco-
niae, feniculi ana ʒj aquae herbae paralytis, sal-
viae, betonicae ana ℥ j. Aquae florum Tiliae
℥ j. s. scrapini, opopanacis, mirrhæ, gummi ju-
niperi ana ʒ i. s. stent omnia simul mixta in in-
fusione per dies octo, postea extrahantur per
alembicum ter in cineribus calidis, vel va-
pore sive Balneo sicco.

Dit is een wonderbaer water in krachten/ om te
beletten de Apoplexie, ende te ghenesen alle koude
siekten der zenuwen ende lammingheyt / ende gheet
weder de verlozen sprake. Al dat gekampt kan we-
sen/ sal men grof stampen / ende de species daer on-
der mengelen / de vier boozgeschreben wateren / heel
heet daer ober gieten / ende acht dagen lanck in een
warne plaetse laten in Infusie staen / dan sult ghy
het selve in een kolbe doen / ende een glazen helm
daer op / ende in het saut alsdan distilleren: Gedis-
tilleert wesende sult het selve water op het uytgedis-
tilleert march wederom gieten / ende wederom her-
distilleren / 't selve daer naer noch eens booz de bere-
de heer herhalende,

Aqua

Aqua Caponis Compoſita.

R. Caponem eviſceratum atque in fruſtra inciſum, depoſita pinguedine, decoque in s. aquæ s. a.

R. Brodij colati \mathfrak{R} ij. s. aquæ boraginis, bugloſſæ ana \mathfrak{R} js. florum roſarum, violarum, bugloſſæ boraginis ana \mathfrak{z} ii. cinamomi \mathfrak{z} iii. diſtillentur in alembico vitreo s. a.

Maniere om te maken.

Nemt een Capoen van binnen geſuphort / ende het vet gheweyt / in ſtukken ghesneden: koocht die in eene ghenoeghſame quantiteit waters / tot datter ober blijft twee pont en een half ſop / doet daer by borage en bugloſſe-water / van elckis een pondt en een half / de blommen en kaneete / ende diſtilleert het ſelbe naer de conſte met een glaſen alembick. Somnige en koocken den Capoen niet eerſt / maer diſtilleren hem met ſoo veel water / als ſop van noode is / daer by doende de reſte. Dit water is goedt voor de uptteerende / ende die door lange ſieckten uptgemergelt zijn / ende gheene broome ſpijſen en konnen uiteten. Het ſimpel ende niet ghecompoſeert water woert alleene gemaecht van den Capoen / met wat krupmen van witte hoot ende wat kaneete / met eene ghenoeghſame quantiteit waters / ende dus als booren ghediſtilleert.

Chymische Calcination ofte brandinghe van den herts-hoozen ſonder vier.

Nemt herts-hoozen in klepne ſtukken geſaecht ofte gebroken / ſoo veel als 't u belieft / hanght die

70 Vande Verkieſinghe der beſte Simpel droogen,
die in/ofte aen de heim van de vesica, ofte ketel/ met
een derden-deel waters daer in / ſtoeckt daer onder
/ de doynpen des waters dooz de hitte opklim=
mende ſullen de hoornen doordringhen / ende die af=
lenckskens wit / ende breeckſaem maken / maer die
moet wel wesen een werck van dzy daghen. Dese
hoornen dus gheprepareert / zijn beel meer cordiael /
dan die ghebrandt zijn.

Imprimi poterit. Actum 9. November 1666.
AUB. VANDEN EEDE Librorum
Cenſor, Can. & Archidiaconus Antuerp.

FINIS.

P R I